Sønderborg Kommunes vækstscenarium og den kommunale økonomi

Hovedresultater

Niels Jørgen Mau Pedersen og Mathias Larsen Ruge

VIVE

Hovedresultater

Sønderborg Kommune har en vækstmålsætning for befolkningsudviklingen frem til 2030. Kommunen har ønsket en nuanceret bedømmelse af de kommunaløkonomiske konsekvenser af kommunens vækstscenarium.

For alle kommuner i Danmark er befolkningsudviklingen af meget stor betydning og interesse. Det gælder både for de muligheder og betingelser, befolkningstallet sætter for udviklingen i kommunen generelt, men i særlig grad for den kommunale økonomi.

Sønderborg Kommunes vækstmål for befolkningsudviklingen

Sønderborg Kommunes vækstmål og strategi for befolkningsudviklingen frem til 2030 på 77.000 indbyggere indebærer en tilgang i forhold til dagens indbyggertal på knap 3.000 indbyggere over 6-7-årsperioden. En sådan vækst afviger tydeligt fra Danmarks Statistiks seneste befolkningsfremskrivning. Realisering af vækstmålet forudsætter derfor en befolkningstilgang, som mere end opvejer en traditionel nettofraflytning og negativ effekt af et fødselsunderskud. Positive afvigelser vedrørende befolkningsudviklingen i forhold til nabokommuner og kommuner af samme kommunetype, som Sønderborg Kommune har oplevet i visse perioder i de sidste par år, skal altså også kunne manifesteres fremover for at realisere vækstmålet.

På baggrund af vækstmålsætningen er det formålet med denne undersøgelse at belyse de kommunaløkonomiske konsekvenser af en realisering heraf på hhv. indtægts- og udgiftssiden.

Med henblik på at kunne bedømme de kommunaløkonomiske konsekvenser er det nødvendigt at beskrive vækstmålet nærmere. Det indebærer antagelser om, hvilke personer tilgangen vil bestå af, samt hvordan disse sammensættes i forskellige vækstscenarier. Der skal i den forbindelse gøres nogle forudsætninger om persontyper, sociale karakteristika og indkomstforhold. Antagelserne om disse forhold er forbundet med usikkerhed, men sikrer en dækning og spredning i sammensætningen af de tilkommende indbyggere. På kommunens indtægtsside indhøstes en merindtægt med baggrund i de indkomster, der medfølger stigningen i befolkningen, og afhænger af de indtægtsforhold, der kan knyttes til de persontyper, der indgår.

Konsekvenser på indtægtssiden

De indtægtsmæssige konsekvenser, der kan imødeses fra det kommunale tilskuds- og udligningssystem, afhænger af, hvilket vækstscenarium der betragtes. Desuden påvirkes resultatet i betydelig grad af den udligningsgrad på 93-95 %, der gælder for de skattegrundlag og udgiftsbehov, der indgår i udligningen. Samlet kan der blive tale om en vis merindtægt fra tilskuds- og udligningssystemet, men denne modsvares i meget høj grad af det element i det kommunale udligningssystem, som tilfører midler til kommuner med befolkningsnedgang. Dette bidrag mister Sønderborg Kommune ved en befolkningsfremgang, hvilket dog må anslås at ske gradvist frem mod 2030.

Konsekvenser på udgiftssiden

På kommunens udgiftsside er der foretaget beregninger af forøgelsen af de skattefinansierede nettodriftsudgifter, dvs. serviceudgifter samt overførsler. Stigningen i disse udgifter afhænger af de forskellige persontypers efterspørgsel og træk på kommunal service, herunder disses alder, samt om der følger børn med tilflytterne.

Den samlede økonomi

Når de indtægts- og udgiftsmæssige konsekvenser ses samlet, opgøres der i alle de i undersøgelsen opstillede vækstscenarier et vist underskud for det kommunale budget ved realisering af den forudsatte befolkningsvækst. En beregnet fremgang i kommunernes samlede indtægter overgås således i opgørelserne af flere driftsudgifter. Beløbsmæssigt er underskuddet mellem 2,5 og godt 32 mio. kr.

Andre faktorer, der skal tages i betragtning

Selv om der beregnes et underskud, er der flere faktorer i regnestykket, som trækker i forskellige retninger. Én faktor har en særlig betydning, nemlig elementet i det kommunale udligningssystem, som tilfører midler til kommuner med befolkningsnedgang. Da Sønderborg Kommune ved en befolkningsfremgang mister dette udligningsbidrag, trækker det i retning af et underskud. Værdien af det bortfaldne bidrag er beregnet til at udgøre knap 79 mio. kr., og uden dette element ville der derfor blive opgjort overskud i alle vækstscenarier.

I forlængelse heraf konstateres det dog, at en fortsat vækst i befolkningen også efter 2030 ikke igen vil medføre tab på den nævnte specifikke del af udligningssystemet. Det vil isoleret set gøre det betydeligt lettere for kommunen at opnå overskud på sigt.

Der er i undersøgelsen ikke søgt opgjort en præcis størrelse på yderligere anlægsudgifter medfølgende befolkningsvæksten. De kan evt. øge underskuddet, om end stigende befolkning kan gøre det nemmere at udnytte kommunens institutioner og anden kapacitet. Effektivisering og kapacitetsudnyttelse vil i øvrigt også kunne imødegå det isolerede tab på kriteriet vedrørende fald i folketal, men der er ikke forsøgt et skøn på omfanget heraf. Da befolkningsudviklingen vil ske gradvist, vil der være mulighed for at vurdere disse muligheder over årene.

Endelig bemærkes i undersøgelsen, at visse yderligere aspekter kan være relevante at tage i betragtning, men ikke er søgt nærmere opgjort her. Det drejer sig for det første om de mulige konsekvenser på udgiftssiden af, hvor i kommunen de nye indbyggere kan antages at blive lokaliseret. For det andet er der ikke i opstillingen af opgørelserne foretaget vurderinger af de udgifts- og indtægtsmæssige konsekvenser af bl.a. aldersudviklingen frem til 2030 i den eksisterende befolkning. Der er således alene fokuseret på tilflytterne. For det tredje er det ikke belyst, hvilke positive, dynamiske konsekvenser en befolkningsvækst muligvis kunne have på den private sektors økonomi, herunder på omsætningen i de private erhverv, selskabsoverskud mv.

Kort om den anvendte metode

I nedenstående boks er der kort redegjort for hovedpunkterne i den metode, der er anvendt i den beregningsmæssige del af undersøgelsen.

Anvendt metode i undersøgelsen – hovedpunkter:

Forudsat befolkningsvækst: knap 3.000 borgere frem til 77.000 indbyggere i 2030. Der fokuseres på denne tilvækst og ikke på den nuværende befolkning samt selve vækstprocessen.

Identifikation af seks personarketyper: studerende, nyligt færdiggjorte studerende, højindkomst- og lavindkomst-beskæftigede, førtidspensionister og folkepensionister. Varierende grad af medfølgende børn. Der gøres antagelser om alder, socioøkonomiske karakteristika samt indkomster.

Opstilling af fem vækstscenarier: to præget af stor andel studerende og nyligt færdiggjorte, to præget af stor andel beskæftigede samt ét med en væsentlig andel overførselsmodtagere.

Konsekvenser for kommunens finansiering i indkomstskat og grundskat. Desuden i tilskuds- og udligningssystemet vedr. skattegrundlag og udgiftsbehov samt væsentlige indbyggertalsafhængige tilskud.

Konsekvenser for kommunens skattefinansierede nettodriftsudgifter med udgangspunkt i regnskabsoplysninger for serviceudgifter mv. for eksisterende borgere og dermed potentielle nye borgere. Sondring mellem aldersafhængige og ikke-aldersafhængige udgifter.

Der summeres over indtægts- og udgiftskonsekvenser ekskl. evt. anlægsudgifter.

Hovedresultater: Sønderborg Kommunes vækstscenarium og den kommunale økonomi
VIVE/2024
HR_302836